

An Ecocritical Reading of "Correspondence" and "Influx" in Swedenborg's Spiritual World

Laiya Matin Parsa¹ | Ali Salami²

1. Department of Language and English Literature, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran., laiyamatinparsa@gmail.com.

2. Department of Language and English Literature, Faculty of Foreign Languages and Literatures, University of Tehran, Tehran, Iran, Salami.a@ut.ac.ir.

Article Info:

Article type:

Research Article

history:

Received:

2022/4/26

Received:

2022/10/27

Accepted:

2022/11/16

Published:

2022/12/31

Keywords:

Correspondence, Eco
Critical Criticism,
Influx, Spiritual World,
Swedenborg

Abstract: Ecocritical theory inspects the existing interconnections of the natural world and the human activities. Considering diverse philosophical perceptions of different philosophers discloses the deep existence and survival of ecocritical awareness in human being's collective unconscious, though it might have been articulated in dissimilar terminologies or technical terms. The interested reader can find traces of the same concerns in the Swedish philosopher Emanuel Swedenborg. The two notions of "Correspondences" and "Influx" signify the connection between spirit and matter, mind and body and it can be claimed to be what connects Man's physical life with his/her perpetual nonphysical life. Investigating such notions in an ecocritical realm, the essay advocates a type of ecocritical realization that requires unearthing the covert long existing correlation between Man and the nature and the one between this ecocritical notion and some of Swedenborgian specific philosophical notions. The purpose of this article is to analyze the components of ecological criticism in Swedenborg's works with regard to the two philosophical concepts of "Correspondences" and "Influx." This spiritual awareness concludes that human beings can not live in accord with the natural world until they can manage to conduct their lives in harmony with Divinity, as this God centric ideology does not let anything except reverence toward the environment as the epitome of God, the absolute creator.

Cite this article: Matin Parsa , L., Salami, A. (2022). An Ecocritical Reading of "Correspondence" and "Influx" in Swedenborg's Spiritual World. *Philosophical Meditations*. 13(31). 107-130. <https://doi.org/10.30470/phm.2022.552343.2208>

© The Author(s).

Publisher: University of Zanjan.

DOI: <https://doi.org/10.30470/phm.2022.552343.2208>

Homepage: phm.znu.ac.ir

Introuction: The continuing environmental crisis has manifested itself in the form of multifaceted environmental problems in various technocratic industrial societies. It is not only a crisis of culture but also looks to be a sign of a deeper crisis in each individual's outlook toward nature and the environment that is long lost now. Man nowadays seems to long for the lost natural past and wish to "imagine that there was an 'organic community' in the time of our parents" (Bate 2000) that is lost now in the storm of our technocratic present when human beings are entangled in ecological problems. Seeking to be true to nature, philosophy might be the only remedy of human beings as Man needs to remember that sheer technology and strength in technical heights would not suffice the human beings' prosperity on the earth.

Methodology: Eco criticism – a novel and ongoing study – works on the complicated implications of the shared materiality between the human and nonhuman world. One should not forget that our material selves have some social and economic common points with nature and there are late 20th C. and early 21st C. realities in which human and environment can by no means be considered as separated. Swedenborg's two conceptions of '*correspondence*' and '*influx*' have been believed to generate an accord between the surrounding natural world and the Man, and he thought that there must be a genuine action of mind on our brain. The renowned conception of '*influx*,' in addition to the notion of '*correspondence*,' provided an indication to trail into all arenas, equally in the objective domain of Man's history and in his subjective life. "Thus, for the first time in man's efforts to

understand both the macrocosm and the microcosm, the spiritual principle stood out in bold relief, in contrast with all theories based on the primacy of externals" (Dresser 2018).

Findings:

Swedenborg detects the associations between the material and the spiritual 'Correspondences,' and he observes these correspondences equal to material symbols or natural demonstrations of spiritual realities. "Nothing exists in the natural world and its three kingdoms," he records, "that does not represent something in the spiritual world, or that does not have something in the spiritual world to which it corresponds" (Swedenborg 1992). Swedenborg perceives all the universe as a phenomenon that is incessantly reacting to the direct and even indirect appearance of the Lord's development in an infinite multiplicity of ways. To get the potency of this philosophy, that

all competence is by influx instead of continuity, one can commence with the notion of God as Source of all authority, life and vitality in the universe, with the continuing of Spirit as entirely creative, while the material universe, in whole, and part, is visualized as each moment reliant on this supporting Presence. Man seems to be or act like a receptacle that can obtain life in the truest possible way and seems to possess a range of choices in his/her reactions. "Like all things in nature, human beings are vessels formed to receive life rather than life-forms in their own right. Unlike flowers and excrement, human beings have a range of choices in their response to the life that inflows from the Lord" (Rose 2005).

Discussion and Conclusion:

The functioning of the entire existence is integrated in the form of a whole. Focusing on some of Swedenborg's concepts, such as the theory of "Influx"

and "Correspondences", shows a specific direction in all sources, including plant, animal, and knowledge transfer.

All creatures in the world are related to other creatures and this unity corresponds to an accepted law in the scientific field.

By examining the philosophical concepts of Swedenborg in the field of ecocritical theory, the existence of eco conscious awareness in the collective unconscious of humans is revealed.

References:

- Sobhanian, Khatereh & Soofian, Muhammad Jadad. (1398) SH. Hefazate Bonyadin az Mohite Zist va Zamin ba Tekieh bar Mafhoome Sokna Gozidan dar Andisheh Heidegger: *Philosophical Meditations*. Ninth year (22 no.): 65-91.
- Bidhendi, Muhammad & Karbasizadeh, Ali & Shiravand, Muhsen. (1393) SH. Ensanshenasie Fransis Bacon va Bohrane Zist Mohiti. *Philosophical Meditations*. Fourth year (11 no.): 121-142.
- Bates, Jonathan. (2000). *The Song of the Earth*. Basingstoke and Oxford: Picador.
- Bookchin, Murray. (2005). *The Ecology of Freedom: The Emergence and Dissolution of Hierarchy*. Oakland, CA: AK Press.
- Buell, Lawrence. Heise, Ursula K. and Thornber, Karen. (2011). *Literature and Environment. The Annual Review of Environment and Resources*. 36:417-40.
- Corbin, Henri. (1999). *Swedenborg and Esoteric Islam*. Tr. by: Leonard Fox. Swedenborg Foundation. Westchester PA.
- Heise, Ursula K. (2008). *Sense of Place and Sense of Planet: The Environmental Imagination of the Global*. Oxford: Oxford University Press.
- Laszlo, Ervin. (2004). *Cosmic Vision, The Dawn of the Integral Theory of Everything*. Rochester, Vermont: Inner Traditions.

- Naess, Arne. (1973). *The Shallow and the Deep*, Long Range Ecology Movements: A Summary. *Inquiry* 16, no 1. 95-100.
- Pathak, Dr Surendra. (2014). *Harmony exists universally from Microcosm to Macrocosm: Peaceful Coexistence is the Nature of everything*. Academia.1-9.
- Rivkin, Julie and Ryan, Michael. (2017). *Literary Theory, an Anthology*. 3rd ed. UK: Blackwell publishing.
- Rose, Jonathan. S. (2005). *Scribe of heaven. The New Century Edition of the Works of Emanuel Swedenborg*. Swedenborg Foundation. West Chester, Pennsylvania.
- Schwartz, Gary E. with Simon, L. William. (2006). *God Experiments: How Science Is Discovering God in Everything*. N.Y. ATRIA books.
- Swedenborg, Emanuel. (1992). *Secrets of Heaven*. The Portable New Century Edition Tr. by: Lisa Hyatt Cooper. SWEDENBORG FOUNDATION West Chester, Pennsylvania.
- Swedenborg, Emanuel. (1988). *The Principia*. Translator: Augustus Clissold. Swedenborg Scientific Association, Bryn Athyn Pennsylvania.

دانشگاه زنجان

تأملات فلسفی

شماره ۲۶۱۵-۲۵۸۸

شماره چاپی: ۵۲۵۳-۲۲۲۸

انجمن ائمه‌نطق اسلامی ایران

نقد بوم‌گرایی «درون‌روانگی» و «هماندی» در دنیای معنوی سوئدنبِ برگ

لیلیا متین پارسا^۱ | علی سلامی^۲

۱. گروه زبان و ادبیات انگلیسی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران. laiyamatinparsa@gmail.com

۲. گروه زبان و ادبیات انگلیسی، دانشکده زبان‌ها و ادبیات خارجی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. Salami.a@ut.ac.ir

اطلاعات مقاله:

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ‌ها:

دریافت: ۱۴۰۱/۲/۶

بازنگری: ۱۴۰۱/۸/۵

پذیرش: ۱۴۰۱/۸/۲۵

انتشار: ۱۴۰۱/۱۰/۱۰

واژگان کلیدی:

نظریه انتقادی

بوم‌گرایی، درون‌روانگی،

هماندی، دنیای

معنوی، سوئدنبِ برگ.

چکیده: نظریه انتقادی بوم‌گرا، پیوندهای موجود در جهان طبیعی و فعالیت‌های انسانی را بررسی می‌کند. با در نظر گرفتن برداشت‌های گوناگون فلسفی از فلاسفه مختلف، وجود و بقای آگاهی انتقادی زیست‌محیطی در ناخودآگاه جمعی انسان آشکار می‌شود؛ هرچند ممکن است این موضوع با اصطلاحات یا کلیدواژه‌های متفاوتی بیان شده باشد. خواننده علاقه‌مند می‌تواند ردپای همان‌نگرانی و دغدغه را در سوئدنبِ برگ، فیلسوف سوئدی نیز پیدا کند. دو مفهوم فلسفی «هماندی» و «درون‌روانگی» بیانگر ارتباط بین روح و ماده، و ذهن و بدن است و می‌توان ادعا کرد که این همان چیزی است که زندگی جسمی انسان را با زندگی معنوی همیشگی او ارتباط می‌دهد. با بررسی چنین مفاهیم فلسفی در یک قلمروی انتقادی بوم‌گرا، این مقاله تلاش می‌کند که همبستگی پنهانی موجود بین انسان و طبیعت و ارتباط بین این دیدگاه انتقادی و بعضی مفاهیم خاص فلسفه سوئدنبِ برگ را نشان دهد. هدف این مقاله واکاوی مؤلفه‌های نقد بوم‌گرا در آثار سوئدنبِ برگ با توجه به دو مفهوم فلسفی «هماندی» و «درون‌روانگی» است. این آگاهی معنوی آشکار می‌کند که انسان‌ها تا زمانی که نتوانند زندگی خود را مطابق با الوهیت پیش ببرند، نخواهند توانست در هماهنگی با جهان طبیعت زندگی کنند چراکه چنین ایدئولوژی خدامحوری اجازه کاری غیر از همراهی با محیط‌زیست را به انسان نمی‌دهد؛ محیط‌زیست مظهر خداوند، خالق مطلق است.

استناد: متین پارسا، لیلیا؛ سلامی، علی (۲۰۲۲). نقد بوم‌گرایی «درون‌روانگی» و «هماندی» در دنیای معنوی سوئدنبِ برگ. تأملات فلسفی ۱۳ (۳۱).

<http://doi.org/10.30470/phm.2022.552343.2208> ، ۱۳۰-۱۰۷

© نویسندگان .

ناشر: دانشگاه زنجان.

DOI: <http://doi.org/10.30470/phm.2022.552343.2208>

Homepage: phm.znu.ac.ir

مقدمه

ادامه بحران زیست محیطی، خود را در قالب مشکلات زیست محیطی چندوجهی در جوامع گوناگون صنعتی نشان داده است که نه تنها نشانگر بحران فرهنگ است، بلکه به نظر می‌رسد نشانه بحران عمیق‌تری در دیدگاه هر فرد درباره طبیعت و محیط زیست باشد؛ دیدگاهی که مدت‌هاست گم شده است. امروزه انسان، مشتاق گذشته طبیعی از دست رفته است و می‌خواهد «تصور کند که در زمان والدین ما «جامعه‌ای طبیعی» وجود داشته است» (Bates, 2000: 25) که اکنون در طوفان دوران صنعتی گم شده است و انسان‌ها در مشکلات زیست محیطی درگیر شده‌اند. جنبش‌های بوم‌شناختی / زیست محیطی غالب در قرن بیستم و بیست و یکم تلاش کرده‌اند پاسخ مناسبی به این گرفتاری مستمر زیست محیطی بدهند. از آنجایی که نقد بوم‌گرا زمینه‌های مشترکی با شاخه‌های دیگر علوم انسانی و محیط زیست دارد، این نوع نگاه انتقادی زیست محیطی اصرار دارد که «پدیده‌های زیست محیطی باید درک شوند و مجموعه گسترده‌ای از نگرانی‌های زیست محیطی امروز باید از نظر کیفی و کمی بررسی شود»

(Heise, 2008: 417). چنین جنبش‌های آگاه زیست محیطی درباره اصلاح مقررات نهادهای حقوقی که حقوق زمین‌ها در آن‌ها تعیین می‌شود، کار کرده‌اند و تلاش می‌کنند این موارد خطرناک را تغییر دهند؛ اما شاید کاری بیش از این اصلاحات موقتی باید انجام شود و به همین سبب است که بیشتر مردم برای حل مشکلات موجود، به دنبال نوعی فلسفه دوستدار طبیعت هستند و گمان می‌رود این فلسفه از دیرباز در آگاهی ریشه‌دار انسان وجود داشته است و پدیده تازه‌ای نیست؛ اگرچه همیشه افرادی بوده‌اند که متفاوت با این دیدگاه می‌اندیشیده‌اند. دیدگاه اصلی مخالفانی که همیشه با بازگشت به طبیعت مخالف بوده‌اند، به قدمت «لویاتان» است. همان‌طور که «هابز» برای مخاطبش در لویاتان می‌نویسد: «زندگی در طبیعت ... انفرادی، فقیر، تند و زننده، بی‌رحمانه و کوتاه است» (Bates, 2000: 37). جست‌وجوی فلسفه‌ای مبتنی بر طبیعت ممکن است تنها راه درمان انسان باشد، زیرا انسان باید به یاد داشته باشد که دستیابی به فناوری و قدرت کامل در قله‌های فنی باعث رفاه انسان‌ها در زمین نمی‌شود، همان‌طور که «جاناتان شل» در

«سرنوشت زمین» می‌نویسد:

مقاله «حفاظت بنیادین از محیط‌زیست و زمین با تکیه بر مفهوم سکنی‌گرایی در اندیشه‌های هایدگر» نویسندگان مقاله می‌گویند که تغییر دیدگاه شناختی انسان و نتایج حاصل از آن در زمینه حفظ محیط‌زیست با توجه به دیدگاه خاص هایدگر در این زمینه اشاره کنند. راه‌حلی که هایدگر ارائه می‌دهد در حوزه تغییر شناختی انسان است.

در مجموع، افزایش قدرت بشریت باعث تغییر قاطع و متعددی در توازن قدرت بین انسان و زمین شده است. طبیعت که زمانی استاد خشن و ترسناکی بود، اکنون تسلیم شده و نیازمند حفاظت در برابر قدرت‌های انسان است؛ اما از آنجاکه انسان، صرف‌نظر از قلّه‌های پیشرفت فکری و فنی، همچنان ریشه در طبیعت دارد، تعادل نیز علیه او تغییر کرده است و تهدیدی که برای زمین ایجاد می‌کند، تهدیدی برای خود او نیز محسوب می‌شود (Schell, 1982: 122).

«به نظر هایدگر راه‌حل بحران زیست‌محیطی، شامل یک جابه‌جایی وجودشناختی است؛ جابه‌جایی از فهم انسان‌محور، دوآلیستی و فایده‌گروانه از طبیعت به فهمی که به چیزها اجازه دهد چنانکه هستند، باشند، یعنی اجازه ظهور دادن به آن‌ها در تمامیت خود و نه صرفاً به‌عنوان ماده خام برای اهداف انسان» (سبحانیان و دیگران، ۱۳۹۸: ۸۸).

جهان‌بینی غالب در جوامع نوین، بحران مداوم فرهنگ را کنترل کرده است؛ بنابراین برای آشکارسازی مشکلات موجود و احیای دوباره همبستگی متقابل انسان با محیط‌زیست و درک باستانی از ارتباط انسان/طبیعت، رویکردی بوم‌شناسانه، فلسفی و معنوی نیاز است. «دست کم به‌همان اندازه که پیشرفت‌های علمی و سازمان‌های تقویت‌شده برای اجرای سیاست اصلاح آن‌ها ضروری است، نیروی انگیزه، تخیل خلاق، چشم‌انداز، اراده و باور نیز مهم است» (418: 2008, Heise). برای کمک به دستیابی به چنین درک جامعی، باید بسیار تلاش کنیم تا ریشه‌های کهن چشم‌انداز زیست‌محیطی را در ناخودآگاه جمعی انسان کشف کنیم. بسیاری از متفکران بر لزوم گسترش تفکر فلسفی در این خصوص تأکید کرده‌اند. در

همان‌طور که چنین دیدگاه‌هایی به افزایش آگاهی انسان در خصوص بنیادهای فکری مباحث فلسفی منجر می‌شود، عقاید مخالف بسیاری هم از دیرباز زمینه‌ساز به وجود آمدن نگاه خاص انسان‌گرایانه‌ای بوده است که به برتری نمادین انسان در مقایسه با طبیعت و موجودات مختلف آن دامن زده است. یکی از تأثیرگذارترین این متفکران «فرانسیس بیکن» است که آراء خاص او درباره انسان توانمند و طبیعتی که اسرارآمیز به نظر می‌رسد، زمینه‌ساز بسیاری از دیدگاه‌های برتری‌جویانه انسان نسبت به طبیعت در آینده شد:

بررسی شود.

۱. نظریه انتقادی بوم‌گرا

تفکر فلسفی و زیست‌محیطی، طیف گسترده‌ای از تمایزها و تقسیمات را پشت سر گذاشته است و طرفداران این نگرش عمدتاً اعلام کرده‌اند که جدایی انسان از طبیعت، علت اصلی تخریب محیط‌زیست است و چاره‌آرمانی، بازگشت آزادانه واقعی به طبیعت خواهد بود؛ اما همان‌طور که «روسو» در بخش پایانی گفتار دوم می‌نویسد، «همه‌چیز فقط به قانون قوی‌ترین‌ها بازگردانده می‌شود» (Bates, 2000: 38) و از آن‌ها و اصطلاحاتی مانند «بقای بهترین‌ها»، «مبارزه برای هستی» و «اراده برای قدرت» نظریه تکامل و پیشینیان آن را در اواخر قرن هجدهم و اوایل قرن نوزدهم به خوانندگان یادآوری می‌کند و نام‌های «اراسموس»، «داروین» و «ژان لامارک» بازهم تکرار می‌شود؛ بنابراین، بازگشت صرف به طبیعت، بدون داشتن آگاهی زیست‌محیطی، هرگز تضمین‌کننده عصر طلایی نیست و مشکلات و محدودیت‌های خاص خود را دارد؛

«چراکه در دنیای حیوانات، مناسب‌ترین افراد زنده می‌مانند، درحالی‌که نوزادان ضعیف و افراد مسن به‌سرعت می‌میرند؛ اما چنین مرگ‌هایی ناشی از علل طبیعی است. روسو آن‌ها

«بهره‌کشی‌های فراوانی که با استفاده از این نوع آموزه‌ها از محیط‌زیست صورت گرفت و نیز نكوهش این‌گونه تشبیهات توسط مدافعان محیط‌زیست، همگی بر اتهام بیکن در اشاعه تفکر استثمار طبیعت و محیط‌زیست دلالت می‌کند. بیکن جهت تولید انسان قدرتمند، خود را مقید به رعایت هیچ حد و مرز و خطوط قرمزی در کاوش‌های علمی بر روی اجزای طبیعت نمی‌دانست» (بیدهندی و دیگران، ۱۳۹۳: ۱۳۳).

بنابراین به نظر می‌رسد یکی از عوامل بستر ایجاد بحران‌های زیست‌محیطی عصر حاضر، دیدگاه‌های فکری مربوط به گسترش انسان‌گرایی است که از دیرباز زمینه‌ساز تفکری شد که طبیعت را به ابزاری برای استفاده انسان و استثمار طبیعت تبدیل کرد. توجه به دیدگاه‌های معنوی، راه جدیدی را برای بروز مجدد تفکرهای معنوی درخصوص نگرش به طبیعت هموار ساخت. «سوئدنبِگ» به امرسون و دیگران اجازه داد تا به‌دوراز مضامین کاملاً انسانی که فلسفه فایده‌گرا در اوایل قرن نوزدهم به‌دست آورده بود، از سودمندی معنوی بهره ببرند، تغییری که برای ظهور بعدی یک فلسفه عمل‌گرای اخلاق‌گرا ضروری بود» (Zuber, 2010: 309). به‌همین منظور در این مقاله تلاش می‌شود تا مؤلفه‌های نقد بوم‌گرا با توجه به دو مفهوم فلسفی «همانندی» و «درون‌روانگی» سوئدنبِگ

حرکت کند. مطالعه انسان در زمین، شامل مطالعه انسان به‌عنوان جزئی از کل آرگانیک است. انسان‌ها، دورافتاده و جدا از طبیعت یا مسئول بقیه خلقت نیستند. متفکران در این زمینه، پرسش‌های اساسی را مطرح و سلطه طولانی مدت موجود در سنت غربی را رد کرده‌اند. این سنت سلطه بدین شکل معروف است: «تسلط انسان بر طبیعت غیرانسانی، مردان بر زنان، ثروتمند و قدرتمند بر تهی‌دستان، تسلط غرب بر فرهنگ غیرغربی» (Devall et al., 1983: 66).

منتقدان بوم‌شناسان ژرفانگر به دنبال نوعی آگاهی زیست‌محیطی هستند که هر فردی ممکن است از طریق بازنگری در ارزش‌های خود، به گونه‌ای از آن دست یابد که منافع محیط زیست بر منافع انسان‌ها پیشی بگیرد و این نوع جدید از رابطه ممکن است فقط با این اتفاق رخ دهد که «خود را در تاریک‌ترین اعماق وجود خود مشاهده کنیم» همان‌طور که «گری سنندر» در کتاب تمرین طبیعت وحشی مطرح می‌کند. تمرکز بر نوعی آگاهی عمیق بوم‌شناسانه به انسان کمک می‌کند تا برداشت‌های نادرست در رابطه انسان با محیط را درک کند زیرا:

«بوم‌شناسی ژرفانگر، انسان‌شناسی در قلب جامعه نوین و نوع دیدگاه‌های بوم‌شناسی سطحی‌نگر را که جهان طبیعی

را با بیماری‌های جسمی و روانی ناشی از پیشرفت مقایسه می‌کند - استرس اجتماعی، بیماری‌های مقاربتی، اثرات پرخوری، الکلیسم و غیره. ناسازگاری و دوگانگی نوع بشر این است که ما مختاریم که خود را بدین‌وسیله نابود کنیم. تفاوت انسان و حیوانات در این است که ما می‌توانیم برخلاف غریزه، بر اساس اختیار، عمل کنیم» (Bates, 2000: 44).

مؤلفه‌های اجمالی نقد بوم‌گرا شامل این موارد است:

- بوم‌شناسی ژرفانگر
- بوم‌شناسی اجتماعی
- سبزه‌های روشن
- سبزه‌های تیره (بوم‌شناسی ژرفانگر)

دو مؤلفه غالب اندیشه و گرایش در انتقادات زیست‌محیطی، یعنی «بوم‌شناسی ژرفانگر» و «بوم‌شناسی اجتماعی» وجود داشت و همچنین تقسیمات دیگری که با نام‌های «سبزه‌های روشن» و «سبزه‌های تیره» شناخته می‌شوند که در همه‌جا مسیر توسعه آن وجود دارد. برای آغاز با طبقه‌بندی اول، «آرن ناس» در مقاله خود (عمیق و سطحی، جنبش‌های بوم‌شناسی درازمدت)، اصطلاح «بوم‌شناسی ژرفانگر» را مطرح کرده است و تأکید می‌کند که بوم‌شناسی ژرفانگر در تلاش است تا از سطح علمی واقعی فراتر رود و به سمت سطح خود و خرد زمینی

افراد دیگری نیز هستند که به عنوان بوم‌شناسان اجتماعی رتبه‌بندی می‌شوند و معتقدند که امروزه برتری داشتن انسان‌ها بر طبیعت، ناشی از تسلط قبلی انسان بر انسان است و از حاکمیت واقعی قبلی خود انسان ناشی نمی‌شود. «موری بوکچین» در کتاب *اکولوژی آزادی* می‌نویسد:

«من سعی کردم به این نکته اشاره کنم که این مشکلات از یک نظام سرمایه‌داری سلسله‌مراتبی/ طبقاتی سرچشمه می‌گیرد که امروزه نظام سرمایه‌داری رقابتی جهان طبیعی را صرفاً محل تجمع منابع برای تولید و مصرف انسانی می‌داند. این نظام اجتماعی، غارت‌گر است و این نظام، تسلط انسان بر انسان را به شکل یک جهان‌بینی پیش‌بینی کرده است که انسان قرار است بر طبیعت تسلط داشته باشد» (بوکچین، ۲۰۰۵: ۶۵).

برخلاف منتقدان بوم‌شناسی ژرفانگر، بوم‌شناسان اجتماعی خواستار حل مشکلات و نابرابری موجود در جوامع بشری، قبل از روی آوردن به مشکلات و معضلات زیست‌محیطی هستند. اگرچه هر دو رشته، به این علت به شدت با انتقاد روبه‌رو شده‌اند که دیدگاه جامع انتقادات زیست‌محیطی را منعکس نمی‌کنند، اما نقش آن‌ها در شکل‌گیری و تغییر شکل اولیه، به عنوان موج دوم انتقادات زیست‌محیطی، انکارناشدنی است. همان‌طور که نویسندگان در موج اول، بیشتر بر ارتباط شخصی خود با طبیعت

را صرفاً منبعی برای بشریت می‌داند، به چالش می‌کشد و فرض را بر این می‌گذارد که نیازها و خواسته‌های انسان بر دیگرنگرش‌ها غلبه می‌کند. به بیان ساده، ادعا می‌کند که اگر ابتدا نگرش‌های سلسله‌مراتبی خود درباره جهان طبیعی را بررسی کنیم و خود را در حلقه گسترده‌تری از موجودات زنده شناسایی کنیم، ممکن است مشکلات اجتماعی ما نیز حل شود» (Rivkin et-al., 2017: 1512).

بوم‌شناسان ژرفانگر تحقیقات انتقادی خود را بر گونه‌ای از نگاه انتقادی مبتنی بر محیط‌زیست متمرکز می‌کنند که محل مناسب انسان را در طبیعت بررسی می‌کند و گمان می‌کنند این مسأله در مقایسه با مسأله شرایط اجتماعی یا سیاسی مناسب جوامع انسانی، بیشترین اهمیت را دارد. آنان تصور می‌کنند که موقعیت واقعی انسان‌ها در پیرامون خود، در مقایسه با جوامع یادشده آنان، از نظر اجتماعی و سیاسی برتری دارد؛ زیرا موقعیت مناسب انسان سرانجام بر آن‌ها اثر می‌گذارد. نگاه انتقادی مبتنی بر محیط‌زیست «مسأله مکان مناسب ما در طبیعت را از نظر منطقی پیشتر از این سؤال می‌داند: مناسب‌ترین ترتیبات اجتماعی و سیاسی برای جوامع بشری چیست؟ این بدان معناست که پرسش‌های اجتماعی و سیاسی باید از این پرسش اساسی‌تر ناشی شده باشد یا دست‌کم با آن سازگار باشد» (Eckersley, 1992: 28).

Bates, ۲۰۰۳: 37). این کار ممکن است برای ما عجیب باشد، زیرا این مداخله بسیار خاص انسان، همیشه منبع مشکل زیست‌محیطی شناخته شده است. چگونه مداخله تکنولوژیکی می‌تواند خودبه‌خود در جهت معکوس و ترمیم این دور باطل عمل کند؟

در گروه‌های یادشده، یعنی «سبزه‌های روشن» و «سبزه‌های تیره»، بوم‌شناسان ژرفانگر یا پیروان «سبزه تیره» تصور می‌کردند تنها چاره عملی برای مشکل محیط‌زیست، بازگشت کامل به طبیعت است و نه کمک گرفتن از حوزه فناوری؛ چراکه همین پدیده چندوجهی بود که منجر به پیامدهای ویرانگر در محیط‌زیست شد؛ بنابراین بوم‌شناس ژرفانگر به دنبال:

«کنارگذاشتن بت‌هایی است که ما را از طبیعت جدا کرده است - بت‌هایی که با نام فناوری، تمدن، روشنگری، مردسالاری نوع اکوفیمیستی - شناخته می‌شوند. همین‌طور تلاش برای رشد اقتصادی، سرمایه‌داری و نظامی‌گری (این نوعی سوسیالیست بوم‌شناسانه است)، مادی‌گرایی، جامعه مصرف‌کننده و غیره» (Bates, ۲۰۰۳: 37).

همچنین سویه‌های تازه‌تر و مفصل‌تری وجود دارد که ممکن است شامل قسمت‌هایی از تقسیم‌بندی قبلی باشد. برخی منتقدان شروع به تدوین فهرستی از عناصری

تمرکز کردند و فعالان موج دوم، بیشتر به بوم‌شناسی اجتماعی روی آوردند.

گروه دوم که در اینجا «سبزه‌های روشن» و «سبزه‌های تیره» نامیده می‌شوند، ممکن است ناشی از چنین مفاهیمی شکل گرفته باشد که اساس تحقیر طبیعت در این واقعیت نهفته است که انسان، خود را جدا از طبیعت تصور می‌کند. «به محض اینکه شما طبقه‌بندی انسان را ایجاد کنید، چاره‌ای ندارید و باید طبیعت را به دیگری در مقایسه با انسان تبدیل کنید» (Bates, ۲۰۰۳: 35). فرض بر این است که محیط‌زیست و اندیشیدن درباره «طبیعت» هرگز پدیده‌ای یکنواخت و ثابت نبوده است. مرسوم است که بین «سبزه‌های روشن»، معروف به «طرفداران محیط‌زیست» و «سبزه‌های تیره» یا همان «بوم‌شناسان ژرفانگر» تمایز قائل شویم» (Bates, ۲۰۰۳: 37). حامیان اندیشه «سبزه روشن» یا «دوستداران محیط‌زیست» فکر می‌کنند که می‌توانند جلوی تخریب طبیعت را بگیرند، اگر بر «ترکیبی از مقررات، محدودیت، تولید کمتر سم و روش‌های هدردهنده تولید و شکل‌های مختلف مهندسی فناوری - همچون مداخله‌های ژنتیکی و مهندسی زیستی - تمرکز کنند» ():

بسیاری از مردم سعی کرده‌اند به سراغ سنت‌های مختلف معنوی بروند و زمینه‌های موجهی برای نگرانی‌های ژرفانگر زیست‌محیطی خود بیابند؛ سنت‌هایی از مسیحیت، اسلام و بودیسم تا آیین‌های بومی آمریکا. این سنت‌ها ممکن است در نگاه اول متفاوت به نظر برسند، اما بیشتر آن‌ها اصول اساسی بوم‌شناسی ژرفانگر دارند. «وارویک فاکس»، فیلسوف استرالیایی، این تلاش‌ها را موفقیت‌آمیز بیان کرده است، زیرا «ما نمی‌توانیم هیچ شکاف هستی‌شناختی محکمی در زمینه وجود ایجاد کنیم: اینکه در واقعیت بین قلمروهای انسانی و غیرانسانی دوقطبی وجود ندارد ... تا جایی که ما می‌توانیم مرزها را درک کنیم، همانجا از آگاهی ژرفانگر زیست‌محیطی کاسته می‌شود» (Devall et-al., 1983: 66).

«صرف‌نظر از اینکه آیا آینده انتقادات زیست‌محیطی به سمت اجماع قوی‌تر درباره پرسش‌های هدف و روش یا مجموعه‌ای از ابتکارات و تحریکات پیش می‌رود یا خیر، جنبش در مرحله آغاز، پیشنهادهای درخشانی داده که نه تنها در قرار دادن مسائل زیست‌محیطی روی میز به‌عنوان یک اولویت فوری برای مطالعات ادبی آن-موفق بوده است، بلکه تعدادی از رویکردهای مهم بحرانی را نیز مطرح می‌کند که وعده درک عمیق‌تر و ظریف‌تر از مسائل زیست‌محیطی را فراتر از علوم انسانی زیست‌محیطی می‌دهد» (Buell et-al., 2011: 433).

کردند که به‌طور خاص نمادهای یک اثر محیطی هستند، همان‌طور که «لارنس بوئل» در تخیل محیطی می‌نویسد:

۱- محیط غیرانسانی نه تنها وسیله‌ای برای شکل‌دهی ساختار است، بلکه نشان می‌دهد تاریخ بشریت در تاریخ طبیعی دخیل است.

۲- منافع انسانی فقط منافع مشروع تلقی نمی‌شود.

۳- پاسخ‌گویی انسان به محیط‌زیست بخشی از جهت‌گیری اخلاقی متن است.

۴- برخی از احساسات مربوط به محیط‌زیست، به‌عنوان یک فرآیند و نه پدیده‌ای ثابت، در متن گجانده شده است (Buell, 1993: 7-8).

نویسندگان و منتقدان دیگر نیز سعی کردند فهرست‌های بررسی مشابهی را برای نحوه خوانش یک متن انتقادی محیط‌زیست ارائه دهند. یکی از مشهورترین آن‌ها، «شریل گلو تفلتی» بود که سعی کرد نه تنها عناصر اولیه «بوئل» را پوشش دهد، بلکه تلاش داشت برخی از نگرانی‌های موج بعدی نقدهای زیست‌محیطی را نیز اعلام کند. او این بار فهرست جامعی در مقدمه خود برای *The Eco Criticism Reader* ارائه کرد که این پرسش‌ها منعکس‌کننده شیوه‌ای است که یک منتقد (آمریکایی) متن‌های مربوط به محیط‌زیست را این‌گونه می‌خواند (Rivkin et-al., 2017 : 1510).

دیده‌ام، شنیده‌ام، احساس کرده‌ام» (Rose, 2005: 56).

۲. سوئدنبِریگ و جهان مادی

طبیعی است بپذیریم که سوئدنبِریگ در طول زندگی خود، مجهز به امور معنوی و الهی بوده است تا نقش واقعی یک مکاشفه‌گر را ایفا کند؛ چراکه «ذهن او از ابتدا با ظرفیت فوق‌العاده‌ای مجهز شده و با اشتیاق تسلیم‌ناپذیری برای دانش و درک تحریک شده بود و در طول سالیان متمادی که در جهان بی‌کران حقیقت تحقیق کرده بود، گنجینه‌هایی به دست آورده بود که از نظر نوع و تعداد، در مقایسه با تفکر اندیشمندان دیگر، حتی اگر سابقه هم داشته باشد، فراتر رفته است» (Sandstrom, 1961: 1). آثار بزرگ او همچون «کلیدهای طلایی برای بازکردن دروازه‌های عظیم بین دنیای بیرونی و معنوی» توصیف شده است (Karcher, 1994: 14). این دانشمند، با بررسی جهان طبیعی و برای یافتن راهنمای وحی الهی، به اسرار طبیعت دست یافت و دریافت که طبیعت (ذات) بشر به‌درستی درک نخواهد شد یا به‌طور عادلانه از آن بهره‌برداری نخواهد شد، مگر اینکه انسان در کشف اسرار ایمان تلاش کند. این

تصورات عرفانی سوئدنبِریگ، در جایگاه متفکری اسکاندیناوی، دربارهٔ کیهان و خلقت، نقشی اساسی در الگوسازی زیبایی‌شناسی طبیعت رمانتیک دارد و همواره به نقش روش سوئدنبِریگ در شکل‌گیری تصورات اولیه از طبیعت در قرن نوزدهم توجه شده است. دو مفهوم مهم «درون‌روانگی» و «هماندی» مفاهیمی استثنایی هستند که استعدادهای رمانتیک را برای رمزگشایی از طبیعت در مجموعه‌ای از ارتباطات تقویت می‌کنند که بعداً این ارتباطات نشانگر الگوهای نظام‌مند بوم‌گرایی از کل‌گرایی می‌شود. جهان و اجزای تشکیل‌دهندهٔ آن، محیط زندگی و طبیعت پیرامون، کل‌های آمیخته در نظر گرفته می‌شوند. ورود به دنیای عرفانی سوئدنبِریگ در پذیرش بیان استثنایی او دربارهٔ تجربیات معنوی مختص وی نهفته است، زیرا او آشکارا تأکید می‌کند: «من متوجهم که بسیاری ادعا خواهند کرد که هیچ‌کس نمی‌تواند تا زمانی که زندگی جسمانی ادامه دارد، با ارواح و فرشتگان صحبت کند، یا من دچار توهم شده‌ام، یا چنین داستان‌هایی را برای فریب مردم پخش کرده‌ام؛ اما هیچ‌کدام از این‌ها مرا نگران نمی‌کند. من

الهی به اشکال مختلف موجودات و گیاهان نزول یافته‌اند.

«حجاب الهی، خود را با پوشش یا درجه‌ای که به‌سوی هدف نهایی نزول می‌کند، پنهان کرده است. همه این درجات به‌واسطه همانندی و زنده ماندن با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند، به‌واسطه درون‌روانگی یکی از دیگری نشئت می‌گیرد که در نتیجه، همه آفرینش، نمایش عشق و حکمت الهی است و اینکه انسان به اسرار آفرینش - کاخ حکمت با نور کلام خدا- وارد شود» (Sandstrom, 1961: 4-5).

اشکال موجودات مختلف در طبیعت با اشکال حاصل از «درون‌روانگی» مطابقت دارد و همه موجودات طبیعی بر اساس این اصل در آفرینش الهی وجود دارند؛ بنابراین می‌توان ادعا کرد که طبیعت و اشیاء طبیعی «ظواهر زنده» از نور خود زندگی هستند (Dresser, 2018: 252/1). نکته بدیع این است که این روند هرگز ماهیت اشیاء طبیعی را تغییر نمی‌دهد و آن‌ها پدیده جدیدی نمی‌شوند. «این روند با ترکیب مواد، نیروها یا اشکال انجام نمی‌شود. همانندی با مقایسه انواع و سطوح مختلف، در مقیاسی که به‌عنوان محصول و نتیجه درون‌روانگی است، بهتر درک می‌شود: زندگی فرود می‌آید، یا به اشکال دیگر منتقل می‌شود، اما مواد و اشکال منتقل نمی‌شوند» (Dresser, 2018: 252-).

بدان معناست که در جهان‌بینی الهی او قلمروی طبیعت، در صورت مطابقت با حوزه آسمانی و معنوی، برجا می‌ماند. «همه کسانی که کار خدا را در جهان طبیعی دوست دارند و در عین حال کار خدا را در جهان روحانی دوست دارند، باهم جمع می‌شوند و علاقه و تلاش خود را به اشتراک می‌گذارند» (Sandstrom, 1961: 2).

دو مفهوم «همانندی» و «درون‌روانگی» از سوئدبرگ، بین جهان طبیعی اطراف و انسان هماهنگی ایجاد می‌کند و او فکر می‌کند که باید یک عمل واقعی ذهن بر روی مغز ما وجود داشته باشد. تصور مشهور «درون‌روانگی»، علاوه بر مفهوم «همانندی»، نشانه‌ای برای ورود به همه عرصه‌ها، به‌طور مساوی در حوزه عینی تاریخ بشر و زندگی ذهنی او ارائه می‌دهد. «بنابراین، برای اولین بار در تلاش‌های بشر، برای درک هر دو عالم کیهان و عالم کوچک (عالم اکبر و اصغر) اصل معنوی برخلاف تمام نظریه‌های مبتنی بر تقدم بیرونی، با جسارت تمام برجسته شد» (Dresser, 2018: 294/1). تصور می‌شود که اشیاء طبیعی دارای نوعی ویژگی زنده هستند، زیرا به‌طور مستقیم از مقام عالی

253/1).

به خودی خود نشان نمی‌دهند که نشانه و نمایانگر چه چیزی در طبیعت هستند. عناصر معنوی را نمی‌توان با هیچگونه پرسشی نشان داد. این نوعی هماهنگی بین چیزهای متفاوت است. اگرچه به نظر می‌رسد که شرایط معنوی در اندیشه انسان از جسم فاصله دارد، اما وقتی رابطه آن را با نماینده ظاهری و بیرونی آن تشخیص دهیم، منبع هر چیز بیرونی به‌طور کلی درک می‌شود، زیرا:

«ممکن است با دیدن کار هنری یک مجسمه‌ساز، تصویری ذهنی از مجسمه‌ای را که پیش روی او قرار دارد و راهنمای عملیات او در کنده‌کاری مجسمه بر روی سنگ مرمر است، تصویرسازی کنیم. مجسمه نهایی سرانجام در مقابل چشم همگان با بیانگری جنبه‌های گوناگون ایستاده است. در میان چندین انگیزه احتمالی مجسمه‌ساز، فقط یکی درست است: آن تصویر ذهنی که مجسمه‌ساز از ابتدا در ذهن داشت؛ بنابراین، در تنوع طبیعت که پیش روی ما به زیبایی و با آراستگی یک نظام گسترده شده، یک هدف اصلی وجود دارد که به‌طور جهانی نشان داده شده است. این هدف، با دست استاد هنرمند تجلی یافته است؛ اما تفسیر طبیعت بستگی به بینش وحدت‌بخشی دارد که کل نظام را در بر می‌گیرد که هر قسمت هم نماینده نوع آن است. اصل خاستگاه همیشه از بالا و از درون در حال حرکت به سمت پایین و خارج است» (Dresser, 2018: 200/1).

از دیرباز، جهان معنوی و جهان طبیعی به موازات هم وجود داشته‌اند. این اندیشه و باور در دیدگاه سوئدنبِ‌رگ با زبان و بیانی تازه‌تر ارائه شده است. این باورها بسیار دور

«از آنجاکه همه چیزها در جهان و طبیعت از چیزی قبل از خود پدید می‌آیند و در وجود خود باقی می‌مانند، نتیجه این می‌شود که قلمرویی فراتر از طبیعت به نام جهان معنوی پدید آمده و دوام می‌آورد. این قلمرو، باید پیوستگی همیشگی داشته باشد تا بتواند دوام بیاورد و در وجود باقی بماند؛ بنابراین عناصر خالص‌تر یا عمیق‌تر در طبیعت درون یک شخص از آن قلمرو هستند و آن‌ها موادی‌اند که می‌توانند جریان معنوی دریافت کنند» (Swedenborg, 1992: 4524).

سوئدنبِ‌رگ این «همانندی» و ارتباط را برابر با نشانه‌های مادی یا بازنمایی طبیعی واقعیت‌های معنوی در نظر می‌گیرد. او خاطر نشان می‌کند که «هیچ چیزی در جهان طبیعی و سه پادشاهی آن وجود ندارد که چیزی را در جهان روحانی نشان ندهد یا چیزی در جهان روحانی وجود ندارد که به آن مربوط نشود» (Swedenborg, 1992: 2992). در نظر او، یک نشانه، تصویری را برای مطابقت بین سطوح درونی و بیرونی ذهن انسان نشان می‌دهد و از این رو می‌توان وجود اصل معنوی را در دنیای طبیعی درک کرد. پدیده‌های طبیعی در طبیعت، دورترین تصاویرند؛ زیرا به‌طور کلی در طبیعت، پدیده‌ها تا آنجا که با امور الهی هم‌خوانی دارند، نماینده و نشانه خدا هستند، چراکه این پدیده‌های خارجی هرگز

ساختار تشریحی آن، یک ساختار یکپارچه و خالص است ... اگر حرکت فرض شود، هم‌شکل آن حرکت باید فرض شود و هم آن فضا. در نتیجه اگر شکل و فضا و همچنین حرکت وجود داشته باشد، آنگاه کل، مکانیکی است و تابع قوانین هندسی است» (Swedenborg, 1988: 16-17).

سوئدنبورگ، دانشمند مکاشفه‌گر و محقق الهی، بسیار متفاوت با یک رهبر معنوی بی‌ملاحظه یا رؤیایرادی نادان است که نمی‌تواند زمینه‌موجهی را برای آنچه ادعا می‌کند، ارائه دهد. او چنان رابطه‌ی نزدیکی بین مفاهیم آسمانی و طبیعی ایجاد کرد که هیچ‌کس دیگر قادر به انجام آن نخواهد بود. او کار خود را با روشی تحلیلی و با استفاده از تجربه در مبدأ و مبانی وجود پیش برد و سپس، از طریق آن ریشه‌ها به اصول رسید. به عبارت دیگر، از موارد بعدی استفاده کرد تا به علل و موارد قبلی دست یابد و بدین شکل رویکردی ترکیبی ایجاد کرد؛ چراکه

«او فیلسوفی بود که سرش در بهشت بود، اما پاهایش محکم روی خاک زمین کاشته شده بود. به‌این‌ترتیب او می‌توانست نخستین و آخرین چیزها را باهم ببیند. استنباط بعدی از قبلی و با پیدا کردن چیزهای مرتبه‌ی برتر، سپس حالت و حرکت آن‌ها را در نزول به رده‌های پایین‌تر ردیابی می‌کرد و به‌این‌ترتیب بود که او توانست با استفاده از مقیاس نزولی پدیده‌های محدود خلقت، جلال خالق را به خرد اثبات کند» (Sandstrom, 1961: 7).

از آن چیزی است که افراد مذهبی درباره‌ی بهشت یا جهنم فکر کنند، زیرا «رابطه‌ای که در آن، جهان، «فضا» نامیده می‌شود، به‌جای آنکه رابطه‌ای ثابت از اشیاء فیزیکی در یک چشم‌انداز طبیعی باشد، با حالات روحی هم‌خوانی دارد و مانند رویدادهایی نیست که یکی پس از دیگری، در این جهان اتفاق می‌افتد» (Dresser, 2018: 201/1)؛ بنابراین، توانمندی ذهن انسان، نشان‌دهنده‌ی این است که تأثیر خود را از حقایق معنوی می‌گیرد. اینگونه است که جهان نامرئی به جهان معنوی و سپس به حوزه‌ی طبیعی پیوند می‌خورد، زیرا پیوند متقابل در همه‌جا درهم آمیخته است: «در حقیقت، یک رابطه‌ی مطابقت (هم‌پوشانی) در جهان نامرئی وجود دارد، از الهی تا آسمانی، آسمانی تا معنوی، از آنجا به سطح طبیعی و بیرونی‌ترین چیزها در جهان ملموس» (Dresser, 2018: 257/1).

«برای بررسی طبیعت اطراف، همواره همان خدا کشف می‌شود. در هر موجود، تصویر او ارائه می‌شود و در هر پدیده احکام عملکردی از آن اوست؛ بنابراین، قواعد تطبیقی، جهان را تنظیم می‌کند. در طبیعت نیز فرآیندی بسیار شبیه به آنچه دانشمند طبیعی کشف می‌کند و بعداً در حوزه‌ی الهی می‌یابد، دیده می‌شود. جهان نامرئی که از بالا به جهان محسوس طبیعی نزول می‌کند، همواره در حرکت به‌سوی خاستگاه خود بوده است؛ چراکه کل جهان، به‌خودی‌خود، اولیه، معدنی و گیاهی و همچنین قلمروی حیوانات، از نظر

۲-۱. «هماندی» Correspondence

به نظر می‌رسد سوئدنبِریگ یک رابطه افقی بین عشق و خرد و یک رابطه عمودی بین سطوح واقعیت انتخاب کرده است و سپس در یکی از خلاصه‌های خود از «اصول جهانی»، «هماندی» را ماهیت این رابطه دوم می‌داند. «بین عناصر درونی شخص و عوامل بیرونی هماهنگی وجود دارد. در نتیجه، چیزها از هر دو سو ممکن است متفاوت ظاهر شوند، آن‌قدر متفاوت که شاید تشخیص داده نشود، مگر اینکه از همانندی آگاهی داشته باشیم» (Swedenborg, 2000: 12).

«هماندی» مفهومی است که در سراسر آثار معنوی او وجود دارد. این مفهوم ارتباط بین روح و ماده، ذهن و بدن از منظر فلسفی است و می‌توان ادعا کرد که همان چیزی است که زندگی فیزیکی انسان را با زندگی غیرفیزیکی جاوید او پیوند می‌دهد و این رابطه از ماهیت پویایی برخوردار است. «یکی از نمونه‌های محبوب سوئدنبِریگ، روش بیان احساسات یک فرد است. فقط این نیست که یک لبخند با احساس لذت مطابقت و همانندی دارد. لبخند، تأثیر احساس است. او می‌گوید چیزهای بیرونی

در تناسب با باطن و درونیات هستند و این حالت را پیروی می‌نامد» (Dole, 2015: 85).

به نظر می‌رسد ایده «هماندی» سابقه‌ای طولانی داشته است و بسیاری از هنرمندان نویسندگان به آن بسیار توجه کرده‌اند. این مفهوم به روشی اساسی برای درک جهان و جوهر خلقت انسان در اندیشه سوئدنبِریگ تبدیل می‌شود. مردم عادی از ماهیت بازنمایی‌ها و «هماندی» آگاه نیستند و تنها راهی که آن‌ها را در این امر یاری می‌دهد، مسیری است که منجر به آگاهی در میان جهان روحانی می‌شود که ممکن است از دنیای طبیعی متمایز باشد؛ زیرا تناسب بین چیزهای معنوی و طبیعی وجود دارد و هر چیزی که بر اثر امور معنوی در مسائل طبیعی رخ می‌دهد، همان بازنمایی‌های یادشده است. دلیل اینکه به آن‌ها «هماندی» گفته می‌شود این است که کاملاً واکنشی و نمودار آنچه نشان می‌دهند، هستند.

«برای به دست آوردن ایده‌های مربوط به بازنمایی‌ها و همانندی ما فقط باید درباره فرآیندهای ذهنی، مانند اندیشه و عمل عمدی فکر کنیم. این حالت‌ها معمولاً در چهره آشکار می‌شوند و در بیان آن، به‌ویژه در بیان محبت، یا بیشتر حالت‌هایی که از درون انسان برمی‌آید، در چشم‌ها آشکار است. وقتی [ماهیچه‌های صورت] با فرآیندهای ذهنی یکی عمل می‌کنند، ما می‌گوییم که پاسخگو هستند

مناسب نور جهان است درک کنند. نور بهشت تنها از جانب خداوند است، همه آسمان (عالم غیب) در آن نور است « (Dole, 2015: 86). همان‌طور که سوئدنبِریگ در کتاب «سرار بهشت» خود می‌نویسد باید: پلی بین این دو نوع نور وجود داشته باشد. همه چیز در نور آسمان و همه چیز در نور جهان؛ بنابراین نوعی از:

«پاسخ‌گویی وجود دارد. هنگامی که همانند شخص بیرونی یا طبیعی با شخص درونی یا معنوی یکی عمل می‌کند، زمانی است که اولی در خدمت دومی است؛ سپس مواردی که در پرتوی نور این جهان اتفاق می‌افتد، تصویری از انواع اتفاقاتی است که در نور آسمان رخ می‌دهد» (Swedenborg, 2009: 3223).

این تصور رابطه بین کل طبیعت اطراف انسان و حوزه معدنی، سبزیجات و حیوانات موجود در آن، بین بدن جسمانی انسان و حضور او در جهان معنوی را نشان می‌دهد و حتی می‌تواند شکاف بین جوهر انسان و تمدن‌های موجود در درون جهان ما را پر کند. از آنجا که مفهوم «هماندی» یک اصل جمعی از ارتباطات و تعاملات در سراسر جهان است، همه ارتباطات با توجه به آن درک‌شدنی است. «وجود انسان نه تنها به‌طور کلی مطابقت و همانندی با جهان پیرامون دارد، بلکه کوچک‌ترین قسمتی از

(هماندی) و احساسات واقعی خود را نمودار می‌کنند و بازتاب و نشانگر درون هستند. ثابت شده است که این‌ها در نتیجه نیت و قصد ما رخ می‌دهد. حرکات و کارهای واقعی بدن، عناصر ذهن را به تصویر می‌کشد و توافق بین آن‌ها همانندی نام دارد» (Dole, 2015: 88).

سوئدنبِریگ معتقد است که انسان‌ها از دو منبع، نور را دریافت می‌کنند: نور جهان و نور آسمان. دومی از خدا و اولی از خورشید سرچشمه گرفته است که به افراد طبیعی یا بیرونی یا برای زندگی مردم جهان اعطا شده است. این امر بسیار مهم است، گرچه بسیاری نمی‌توانند آن را تأیید کنند، اما «هیچ فرد طبیعی نمی‌تواند هیچ چیز را درک کند، مگر با انواع مسائلی که در این جهان زیر نور خورشیدی رخ می‌دهد و ظاهر می‌شود. این بدان معناست که آن‌ها باید اثری از نور و سایه جهان داشته باشند» (Dole, 2015: 86). حتی مفاهیم ظاهری زمان و مکان بدون توسل به این نور قابل تشخیص نیستند. نوری آسمانی برای جهان معنوی یا درونی ما وجود دارد که مرکز مفاهیم انتزاعی ماست. «مردم از این نکته غافلند، هرچند که از تشخیص خود به بینایی یاد می‌کنند و نور را به آن نسبت می‌دهند؛ زیرا تا زمانی که آن‌ها درگیر دغدغه‌های دنیوی و جسمانی هستند، فقط می‌توانند انواع چیزهایی را که

جهان طبیعی و سه پادشاهی آن وجود ندارد که چیزی را در جهان روحانی نشان ندهد یا چیزی در جهان روحانی وجود ندارد که مطابق آن نباشد» (Swedenborg, 1992: 2992).

۲-۲. «درون‌روانگی» Influx

«همانندی» به انسان کمک می‌کند تا شکاف بین روح و ماده را در ذهن و بدن آشتی دهد و همچنین به طبیعت کمک می‌کند تا به وسیله‌ای برای بیان زبانی تبدیل شود؛ چراکه بسیاری از کلمات مربوط به زبان انسان، دلایل طبیعی را برای اهداف ارتباطی نشان می‌دهند و همه معانی‌ای که کلمات بیان می‌کنند، با به یاد آوردن ظاهر پدیده طبیعی که ذکر کرده‌اند، درک می‌شود. زبانی مستقل وجود دارد که عناصر طبیعی با آن زبان صحبت می‌کنند و این ویژگی نمادین را منتقل می‌کند که باعث می‌شود انسان با ساختارها و ویژگی‌های محیط اطراف خود ارتباط نزدیک‌تری داشته باشد. همان‌طور که پیش از این گفتیم، «همانندی» همچون یک اصل جهانی عمل می‌کند و قطعاً پویا است، بنابراین علیت را در بر می‌گیرد. نشانه واقعی این رابطه علی را «درون‌روانگی» نامیده‌اند.

«بنابراین، واقعیت اصلی در ردیابی نزدیکی بین روح و بدن این نیست که فقط به حالات و شرایطی که «همانندی» دارند دقت

او نیست که مطابقت نداشته باشد، بنابراین او وجود دارد و به این وسیله زنده می‌ماند» (Dresser, 2018: 260/1). پس اساس نظم الهی در اینجا به سادگی توضیح داده می‌شود و همه شرایط یا عملکرد طبق آن درک می‌شود. «اهمیت روان‌شناختی ویژه این اصل این است که ۱- تمام علیت از روح به جسم بر این اساس است؛ ۲- تمام بیان یا تجلی از درون به بیرون است؛ ۳- این اصل مقایسه بین همه انواع حالات درونی و رفتارهای بدنی است، به‌ویژه با اشاره به درون‌روانگی معنوی که از آن جدایی‌ناپذیر است» (Dresser, 2018: 260/1).

«همانندی رابطه بین ۱- ایده و بیان آن در زبان است، با صورت، حرکات و دیگر ابزار انتقال معنا؛ ۲- احساس و نگرش‌هایی که لذت یا درد، گرما یا سردی احساسات را نشان می‌دهد، یا در هر صورت احساسات شخصی را افشا می‌کند؛ ۳- اراده، قصد، انگیزه، هدف و اعمال خارجی، حرکات یا روش‌های مشخصه رفتاری که اراده را در بر می‌گیرد؛ ۴- عشق و گرما یا حرارت آن و شواهدی از محبت که در خارج نمایان می‌شود؛ ۵- به‌طور کلی، رابطه بین نگرش‌های ذهنی و بیان آن‌ها» (Dresser, 2018: 256/1).

در نتیجه، سوئدنبِرگ روابط بین «همانندی» مادی و معنوی را تشخیص می‌دهد و این «همانندی» را برابر با نمادهای مادی یا نمایش طبیعی واقعیت‌های معنوی مشاهده می‌کند. او می‌نویسد: «هیچ چیز در

«دومین ویژگی شگفت‌انگیز توجه صریح سوئدنبِریگ به پدیده‌های موج است. او اغلب از کلمات موج (unda, undatio, undare) استفاده نمی‌کند؛ اما اظهار می‌کند که درون‌روانگی (یک جریان) پدیده‌ای موجی است و مفهوم درون‌روانگی در دیدگاه او، نسبت به واقعیت، اساسی است. این به‌نوبه خود، جلوه خاصی به دیدگاه وی درباره رابطه بین کل و جزء می‌بخشد» (Dole, 2015: 17).

بر اساس اصل سوئدنبِریگ، انسان‌ها ظرفیت شکل انسانی خود را در شکل معنوی حفظ می‌کنند. بنابراین، حالت معنوی یک قوه عالی در وجود انسان عمیق است و ما به‌نوبه خود آن‌قدر ریشه در آن داریم که بدون نیاز به آگاهی قبلی از حضور آن، در هستی ما وجود دارد. وقتی انسان از بدن مادی خود عبور می‌کند، می‌تواند به تمامیت خود برسد؛ در حالی که ممکن است کاملاً از تصور وجود آن قبل از مرگ اکراه هم داشته باشد و این موضوع درون‌روانگی بی‌وقفه اشیاء از جهان روحانی به نظم طبیعی را نشان می‌دهد؛ چراکه:

«ما به‌محض رهایی از ساختمان فیزیکی خود، در آن قرار می‌گیریم. از سوی دیگر، ما در طول زندگی خود معمولاً از این استعداد برتر غافل می‌مانیم. درون‌روانگی مستمر چیزها از جهان معنوی به پدیده‌های طبیعی وجود دارد. اولی خود را به‌صورت نمادین در دومی نشان می‌دهد و گویی ما از هیچ چیز خبر نداریم، کاملاً به پدیده‌های طبیعی که درباره‌شان سکوت کرده‌ایم، تسلیم شده‌ایم» (Corbin, 1999: 46-47).

مادیت ممکن است انسان را از واقعی‌ترین موقعیت خود در جهان معنوی دور کند و هرچه

شود تا حالات درونی در ظاهر بدن به تصویر کشیده شود، بلکه این واقعیت هم مهم است که آنچه به‌طور حیاتی در فکر و اراده نقش می‌بندد، به‌روشنی در عبارات بدنی که در آن انگیزه‌های درونی وجود دارد، انجام می‌شود. نکته مهم این است که این رابطه از طریق همانندی است، نه از طریق تفاوت؛ زیرا ممکن است از درون‌روانگی به‌تنهایی چنین نتیجه‌ای بگیریم و از تفاوت‌های اساسی بین روح و بدن غفلت کنیم» (Dresser, 2018: 261/1).

بنابراین دومین مفهوم شگفت‌انگیز که در این مقاله به آن توجه داریم، تلاش سوئدنبِریگ برای تمرکز بر وقوع و ظهور موج است. قانون «درون‌روانگی» صلاحیت الهی در همه امور ممکن است و به همین دلیل است که همه چیز برای وجود خود، به خداوند وابسته است. این اصطلاح «درون‌روانگی» نشان می‌دهد که روح (به بدن) جریان می‌یابد و «درون‌روانگی» معنوی را می‌توان بر اساس «همانندی»، بسیار مشابه ورود خون به قلب، درک کرد. علاوه بر این، بر اساس وجود و ماهیت این زندگی، انسان با یک فرآیند تأثیرگذار همواره بازیابی می‌شود و وابستگی به آن لحظه‌به‌لحظه وجود دارد. پس «زندگی تحت تأثیر» را باید اساس وجود انسان و اصول یا ویژگی‌هایی دانست که به آن اهمیت می‌دهد تا انگیزه‌هایی را برای پیشرفت معنوی ایجاد می‌کند. به این معنا، درون‌روانگی تمایل دارد که همه خودخواهی انسان را طبق نظم الهی از بین ببرد» (Dresser, 2018: 263/1).

چه در حوزه معنوی: «خداوند مستقیماً به بهشت جاری می‌شود. به دنیای ارواح، به جهنم. وارد ذهن انسان می‌شود و به حیوانات، گیاهان و اجسام بی‌جان رخنه می‌کند و به همان شیوه در بزرگ‌ترین و کوچک‌ترین مقیاس‌های تصورشدنی راه دارد» (Rose, 2005: 14).

سوئدنبرگ همه جهان را همچون پدیده‌ای درک می‌کند که بی‌وقفه و به روش‌های متعدد به ظهور و تجلی مستقیم و حتی غیرمستقیم بسط و گسترش راه‌های خداوند و اکنش نشان می‌دهد. برای درک قدرت این دیدگاه فلسفی که می‌گوید همه کارایی‌ها از طریق «درون‌روانگی» است نه از طریق تداوم، می‌توان با تصور خدا در جایگاه منبع تمام قدرت، حیات و سرزندگی شروع کرد؛ با تداوم روح به عنوان پدیده‌ای کاملاً خلاق؛ در حالی که جهان مادی، به‌طور کلی و جزئی، در هر لحظه متکی به این حضور حمایتی خداوند است. سوئدنبرگ در کتاب خرد و عشق الهی خود «قیاسی را با نور خورشید مطرح می‌کند که این نور همچون یک پدیده جریان می‌یابد، اما به نظر می‌رسد که با توجه به نوع آنچه نور را دریافت می‌کند، این پدیده تغییر می‌کند. برای نمونه، هنگامی که برگ‌ها می‌درخشند، رنگ‌ها و عطرها زیبایی ایجاد می‌کند، اما هنگامی که به فضولات می‌درخشند، رنگ‌ها و

بیشتر مشغول چیزهای این جهان باشیم، چیزهایی که به لطف و نور معنوی مربوط می‌شوند، از ما در سایه‌ای دورتر و دورتر در حالتی توخالی به نظر می‌رسند. اگرچه هر چیز مادی این جهان ممکن است تاریکی و سیاهی غلیظی برای موجودات معنوی جهان آسمانی ایجاد کند. نور این جهان و نور معنوی در کنار هم، شامل هر چیزی می‌شود که هوش ما را در بر می‌گیرد. در حالی که زندگی کنونی ما تخیل طبیعی ما را پشت سر می‌گذارد و صرفاً شامل اشکال و ایده‌های اشیایی می‌شود که به طرز شگفت‌انگیزی متنوع و ساختاریافته است؛ اشکال و ایده‌هایی که ما آن‌ها را از طریق بینش جسمانی خود درک کرده‌ایم. «اما تخیل داخلی ما فقط شامل اشکال و ایده‌های اشیاء است، حتی بسیار شگفت‌انگیزتر و ساختاریافته‌تر که ما از طریق دید روح و معنا در نور آسمانی دریافت کرده‌ایم، زیرا به واسطه درون‌روانگی از جهان روحانی، پدیده‌های بی‌جان این جهان زندگی می‌یابند» (Corbin, 1999: 46-47).

منبع همه کیهان و خلقت خدا- در زمان و مکان وجود دارد، اما او از محدودیت‌های موجود در زمان و مکان فاصله بسیاری دارد. او همه‌جا فراگیر و حاضر است و بی‌وقفه در جهان جریان می‌یابد؛ چه در محیط مادی و طبیعت و

بوهای نفرت‌انگیز ایجاد می‌شود» (Swedenborg, 2009: 348). به نظر می‌رسد انسان مانند ظرفی است که می‌تواند به واقعی‌ترین شکل ممکن زندگی را در بر گیرد و طیف وسیعی از انتخاب‌ها را در واکنش‌های خود دارد. «مانند همه چیز در طبیعت، انسان‌ها همچون کشتی‌هایی هستند که برای دریافت زندگی ساخته شده‌اند تا اینکه خود به تنهایی اشکالی از زندگی باشند. برخلاف گل‌ها و فضولات، انسان‌ها در واکنش به جریان زندگی که از طرف خداوند به سمت آن‌ها سرازیر می‌شود، امکان طیف وسیعی از انتخاب‌ها را دارند» (Rose, 2005: 14-15).

«آنچه در انسان حسّی است، تأثیرات جهان طبیعت مشابه را می‌پذیرد. آنچه در طبیعت ما معنوی است، معنویت را می‌پذیرد. از این‌رو، ما بین اشکال گیرنده داخلی و خارجی، تمایز قائل می‌شویم و به این واقعیت توجه می‌کنیم که درون‌روانگی به سمت دریافت‌کننده‌ها می‌رود، البته نه به این ترتیب؛ در حالی که درون‌روانگی کلی که زندگی انسان به آن بستگی دارد، همیشه از نظم معنوی واقعیت است» (Dresser, 2018: 261/1).

به بیان دیگر، همه تجربه‌ها ناشی از «درون‌روانگی» است. نظرات متفاوتی درباره اینکه چگونه تجربه می‌تواند جهان را شکل دهد، وجود دارد؛ اما یک اتفاق نظر وجود دارد که برای امکان بخشیدن به تجربه، باید یک مسیر زندگی بی‌وقفه وجود داشته باشد. «هر عامل دیگری که بر ما تأثیر می‌گذارد نیز ناشی از

درون‌روانگی است. تأثیراتی که ما آن‌ها را بدون توجه به جنبه‌های ذهنی وجود خود به جنبه‌های فیزیکی یا اجتماعی، طبیعی یا اخلاقی طبقه‌بندی می‌کنیم» (Dresser, 2018: 264). شخص نمی‌تواند مسیر زندگی خود را، حتی به مدت یک ثانیه در حالتی ادامه دهد که در آن جلوه‌های «درون‌روانگی» به نوعی قابل تشخیص نباشد. نکته مهم در اینجا «درون‌روانگی» از داخل و خارج است چرا که:

«در نتیجه، ما بین درون‌روانگی درون که ما در روح، ذهن، بدن، رفتار اجتماعی و رفتار بیرونی کامل می‌کند و درون‌روانگی که کمتر مستقیماً از طبیعت و حوزه‌های اجتماعی در ارتباط با ما ناشی می‌شود، تفاوت قائل می‌شویم. نوع اخیر گاهی بر نفوذ معنوی تأثیر می‌گذارد و گاهی با آن مخالف است. درون‌روانگی خارجی از کل ذهنیت ما، از جمله میراث ما برآمده است که برخی از آن‌ها ناپسند است. ما به چیزی قوی‌تر از هرگونه تجزیه و تحلیل این پیچیدگی که از بیرون می‌آید، نیاز داریم؛ دستورالعمل برای نشان دادن چندین منبع عمومی و خاص» (Dresser, 2018: 264).

انسان تحت تأثیر مستقیم و مداوم محیط، طبیعت و جهان قرار دارد و این همان چیزی است که انسان‌ها ممکن است مدت‌ها در طول بخش مخرب عمر حضور خود روی زمین نادیده گرفته باشند. همان‌طور که در بخش دوم و در خصوص مولفه اول نقد بوم‌گرا-بوم‌شناسی ژرفانگر- اشاره شد، این منتقدان درمان اصلی مشکلات و بحران‌های زیست‌محیطی را در بازگشت کامل به طبیعت و یگانگی با طبیعت می‌دانستند.

نزدیک می‌کند. با در نظر گرفتن همهٔ مسائل مطرح‌شده، نتیجه‌ی گیریم: عملکرد سراسر هستی در قالب کلّ یکپارچه است. تمرکز بر برخی از مفاهیم سوئدنبِ‌رگ، ملنند نظریهٔ «هماندی» و «درون‌روانگی» جهت خاصی را در همهٔ منابع از جمله منابع گیاهی، جانوری و انتقال دانش نشان می‌دهد. از آنجا که انسان‌ها نیز با استفاده از این نظم و ترتیب پیشرفت کرده‌اند، ویژگی‌های مشابه آن را دارند. اعتقاد بر این است که انسان از تشخیص این ویژگی ذاتی با درک مناسب نظم و ترتیب غالب موجود دلسرد شده است، اما ممکن است باز هم بشر توانایی درک این نظم را داشته باشد و شیوه‌نامه‌های آموزشی مربوط به آن را ایجاد کند تا بر این اساس با استفاده از نظم طبیعی به هماهنگی دست یابد. امروزه بسیاری از محققان علمی اظهار می‌کنند که بین همهٔ موجودات کلّ جهان ارتباط متقابل وجود دارد و به نظر می‌رسد کیهان در قالب یک کلّ یکپارچه، اساسی و بی‌درنگ عمل می‌کند.

۲. همهٔ مخلوقات موجود در جهان با موجودات دیگر مرتبط هستند و این یکپارچگی با یک قانون پذیرفته‌شده در حوزهٔ علمی مطابقت دارد که دیگر ملاحظات خرافی در حوزهٔ مذهبی محسوب نمی‌شود و علم شواهد مستندی برای آن یافته است. درهم‌تنیدگی کوانتومی علمی از

بازگشتی که انسان را دوباره در درون طبیعت و نه جداشده از آن، سکنی دهد. انسان جدا از محیط‌زیست نیست و هر فردی به راحتی می‌تواند از طریق بازننگری در ارزش‌های فکری خود به گونه‌ای از آگاهی زیست‌محیطی دست یابد که منافع محیط‌زیست بر منافع شخصی او پیشی بگیرد و این نوع جدید از رابطهٔ بین انسان و طبیعت را سوئدنبِ‌رگ در قالب «درون‌روانگی» و «هماندی» بیان کرده است. «درون‌روانگی» بی‌وقفهٔ اشیاء از جهان روحانی به نظم طبیعی و تناسب بین امور معنوی و طبیعی که سوئدنبِ‌رگ به ما معرفی می‌کند. هر چیزی که بر اثر امور معنوی در مسائل طبیعی رخ می‌دهد، همان بازنمایی‌های یادشده و «هماندی» است. او حضور خداوند در طبیعت را پررنگ ترسیم می‌کند و انسان‌ها تا زمانی که نتوانند زندگی خود را هماهنگ با این معنویت و حضور پیش ببرند، نخواهند توانست در هماهنگی با جهان اطراف خود زندگی کنند.

۳. نتیجه‌گیری: طبیعت و سوئدنبِ‌رگ

۱. عموماً اعتقاد بر این است که طبیعت، زبان مستقل و مخصوص به خود را دارد و همهٔ ویژگی‌های آن به‌طور منظم عمل می‌کنند و همچنین محیط طبیعی دارای ارزش نمادین است که آن را به ساختارها و ویژگی‌های زبان نانوشته

را حفظ می کند انجام می شود و همین امر، قلب جهان را تشکیل می دهد» (Laszlo, 2010: 11-14).

آنچه فیزیک آن را خلاً یا فضای تهی می نامد، در واقع سرشار از شبکه های پویای پیچیده و درکنشندگی از میدان های نیروی بسیار سازمان یافته است. اگرچه فیزیکدانان منشأ و سازمان این میدان های نیروی نامرئی را درک نمی کنند، اما پذیرفته اند که آن ها قطعاً وجود دارند و در همه نظام های فیزیکی نقش تنظیم کننده یا هدایت کننده را ایفا می کنند (Schwartz et-al., 2006: 203).

با بررسی مفاهیم فلسفی سوئندبرگ در حوزه نظریه انتقادی بوم گرا، وجود آگاهی انتقادی بوم گرا در ناخود آگاه جمعی انسان ها آشکار می شود. نظریه انتقادی بوم گرا پیوندهای موجود جهان طبیعی و فعالیت های انسانی را بررسی می کند.

همه جهان همچون پدیده ای درک می شود که با «هماندی» و «درون روانگی» بی وقفه و به روش های متعدد به ظهور و تجلی مستقیم و حتی غیرمستقیم بسط و گسترش راه های خداوند واکنش نشان می دهد.

بوم شناسی ژرفانگر نیز با بازگشت کامل به طبیعت به دنبال حل مسائل و بحران های موجود در محیط زیست است. بررسی این مؤلفه از نقد بوم گرا در کنارخوانش فلسفی مفاهیم سوئندبرگ درباره «هماندی» و «درون روانگی» نشان می دهد که انسان ها و طبیعت درهم تنیده اند

سوی فیزیکدان ایرلندی، «جان اس بل» و پس از او فیزیکدان فرانسوی، «آلن آسپکت» (۱۹۸۲)، پیش بینی شده بود و با آزمایش ثابت شد که نقاط زیراتمی می توانند فوراً یکدیگر را لمس کنند؛ هر چند در شرایط خاص از یکدیگر فاصله دارند.

این یافته ها پیامدهای وسیعی دارد، زیرا با نظریه آلبرت انیشتین مبنی بر اینکه هیچ چیز نمی تواند سریع تر از نور حرکت کند، در تضاد است. این نشان می دهد که در واقع سطحی از واقعیت «فرا تر از فضا و زمان» وجود دارد. در سال های ۱۹۹۸ و ۲۰۰۴، «نیکلاس گسین» همین پدیده را بار دیگر تأیید کرد (Pathak, 2014: 8).

در نتیجه، این مفهوم پیوستگی و مطابقت بین اشیاء با قانون علمی وحدت یا مفهوم درهم تنیدگی کوانتومی هم خوانی دارد و در ابتدا در ذرات زیراتمی در سطح کوانتومی نشان داده شد. به همین سبب «پاتاک» مدعی است «هم زیستی هماهنگ، منبع تجلی (تکامل) است. علت وجود آن، هماهنگی ابدی هم زیستی و خود آگاهی ابدی است، همه چیزها و موجودات در آن زندگی و حرکت می کنند. با این حال، پایدار، بدون مزاحمت و کاملاً صلح آمیز باقی می ماند» (Pathak, 2014: 6). آخرین مشاهدات مرتبط «نیکولا تسلا»، «دیوید بوم» و «هارولد پوتوف» به این نتیجه رسیده است که «تعامل در حوزه های طبیعت و همچنین آگاهی از طریق یک زمینه اساسی که انرژی و اطلاعات

و تا زمانی که نتوانند زندگی خود را در تعادل و تطابق با الوهیت حفظ کنند، نخواهند توانست در هماهنگی با جهان طبیعت زندگی کنند. این ایدئولوژی خدامحور از آسیب رساندن به محیط‌زیست پرهیز می‌کند؛ چرا که محیط‌زیست و انسان هر دو مخلوق خداوند خالق مطلق هستند.

ملاحظات اخلاقی:

حامی مالی: این پژوهش هیچ کمک مالی از سازمان‌های تأمین مالی دریافت نکرده است.

تعارض منافع: طبق اظهار نویسندگان، این مقاله تعارض منافع ندارد.

برگرفته از پایان‌نامه / رساله: این مقاله با راهنمایی آقای دکتر علی سلامی و مشاوره آقای دکتر جواد یعقوبی درایی مستخرج از رساله دکتری سرکار خانم لعلیا متین پارسا با عنوان «خوانش محیط‌زیستی اشعار ویلیام بلیک از دیدگاه سوئدنیبرگ و ابن عربی» است.

منابع

- the Formation of American Culture*. Cambridge: Harvard university Press.
- ---. Heise, Ursula K. and Thornber, Karen. (2011). Literature and Environment. *The Annual Review of Environment and Resources*. 36:417-40. Corbin, Henri. (1999). *Swedenborg and Esoteric Islam*. Tr. by: Leonard Fox. Swedenborg Foundation. Westchester PA.
 - Devall, Bill and Sessions, George. (1938). *Deep Ecology Living as if Nature Mattered*. Salt Lake City. Gibbs Smith Inc.
 - Dole, George F. (2015). *A Thoughtful Soul. Reflections from Swedenborg*. Ed. and tr. by George F. Dole. Swedenborg Foundation. West Chester, Pennsylvania.
 - Dresser, Horatio W. (2018). *The Psychology and Philosophy of Emmanuel Swedenborg*. Vol.1. Southern Illinois University Carbondale. opensiuc@lib.siu.edu.
 - Eckersley, Robyn. (1992). *Environmentalism and Political Theory: Toward an Eco centric Approach*. Albany, NY: State University of New York Press.
 - Heise, Ursula K. (2008). *Sense of Place and Sense of Planet: The Environmental Imagination*
 - سبحانیان، خاطره؛ صافیان، محمدجواد. (۱۳۹۸). «حفاظت بنیادین از محیط زیست و زمین با تکیه بر مفهوم سکنی گزیدن در اندیشه هایدگر». *تأملات فلسفی*. سال نهم (شماره ۲۲): ۶۵-۹۱.
 - https://phm.znu.ac.ir/article_36297.html. doi.org/10.30470/phm.2019.36297
 - بیدهندی، محمد؛ کرباسی زاده، علی و شیراوند، محسن. (۱۳۹۳). «انسان شناسی فرانسوی بیکن و بحران های زیست محیطی». *تأملات فلسفی*. سال چهارم (شماره ۱۲): ۱۴۲-۱۲۱.
 - https://phm.znu.ac.ir/article_19565.html. dorl.net/dor/20.1001.1.22285253.1393.4.12.5.1
 - Bates, Jonathan. (2000). *The Song of the Earth*. Basingstoke and Oxford: Picador.
 - Bookchin, Murray. (2005). *The Ecology of Freedom: The Emergence and Dissolution of Hierarchy*. Oakland, CA: AK Press.
 - Buell, Lawrence. (1993). *The Environmental Imagination: Thoreau, Nature Writing, and*

- Anniversary Lectures,
www.swedenborgstudy.com
/articles/Swedenborg_revelation/index.htm.
- Schell, Jonathan. (1982). *The Fate of the Earth*. Knopf.
 - Schwartz, Gary E. with Simon, L. William. (2006). *God Experiments: How Science Is Discovering God in Everything*. N.Y. ATRIA books.
 - Swedenborg, Emanuel. (1992). *Secrets of Heaven*. The Portable New Century Edition Tr. by: Lisa Hyatt Cooper. SWEDENBORG FOUNDATION West Chester, Pennsylvania.
 - Swedenborg, Emanuel. (1988). *The Principia*. Translator: Augustus Clissold. Swedenborg Scientific Association, Bryn Athyn Pennsylvania.
 - Swedenborg, Emanuel. (2000). *Heaven and the Hell*. TR. by George F. Dole. SWEDENBORG FOUNDATION West Chester, Pennsylvania.
 - Swedenborg, Emanuel. (2009). *Arcana Coelestia. The heavenly arcana contained in the Holy Scripture or Word of the Lord unfolded, beginning with the book of Genesis*. VL. 6. Tr. by John Clowes. SWEDENBORG FOUNDATION-West Chester, of the Global. Oxford: Oxford University Press.
 - Karcher, Carolyn L. (1994). *The First Woman in the Republic: A Cultural Biography of Lydia Maria Child*. Durham, N.C.: Duke University Press.
 - Laszlo, Ervin. (2004). *Cosmic Vision, The Dawn of the Integral Theory of Everything*. Rochester, Vermont: Inner Traditions.
 - Naess, Arne. (1973). The Shallow and the Deep, Long Range Ecology Movements: A Summary. *Inquiry* 16, no 1. 95-100.
 - Pathak, Dr Surendra. (2014). Harmony exists universally from Microcosm to Macrocosm: Peaceful Coexistence is the Nature of everything. *Academia*. 1-9.
 - Rivkin, Julie and Ryan, Michael. (2017). *Literary Theory, an Anthology*. 3rd ed. UK: Blackwell publishing.
 - Rose, Jonathan. S. (2005). *Scribe of heaven. The New Century Edition of the Works of Emanuel Swedenborg*. Swedenborg Foundation. West Chester, Pennsylvania.
 - Sandstrom, Erik. (1961). *The Essence of Swedenborg's Philosophy*. SWEDENBORG SOCIETY, 150th

Pennsylvania.

- Swedenborg, Emanuel. (2009). *Angelic Wisdom concerning Divine Love and Wisdom*. Tr. by John C. Ager. SWEDENBORG FOUNDATION West Chester, Pennsylvania.
- Zuber, Devin. (2010). *Hieroglyphics of Nature*. Diss. The City University of New York, UMI Dissertation Publishing.